լինում և գնում է դաս տալու միւս ուսումնարանում, վաղն էլ երկրորդում և այլն: Այդպէսով անցեալ տարուայ ուսումնական շրջանում բացակայ էր եղած 196 անգամ: Մեր տեսուչը, գիտցած եղէք, որ հիւանդոտ մարդ չէ: Ուսուցչաց ցուցակում միշտ այսպէս էր ստորագրում. „բացակայ էի ժամացոյցների յետամնացութեան պատճառաւ:“ Դեռ մինչև այսօր կանոնաւոր դաս չէ սկսած այդ ուսումնարաններում: Ախալցխայի ուսումնարանների մի գլխաւոր պակասութիւնն էլ այն է, որ նոքա չունեն մշտական վերակացուներ և վերակացուհիներ: Այս պատճառով Նոր-Արշալոյս ուսումնարանում միշտ լինում են մեծամեծ անկարգութիւններ: Աշակերտութիւնը մինչ ցարդ չէ յայտնած, որ վերակացուհիները պարտական են մինչև բոլոր դասերի վերջը մնալ ուսումնարանում. այդ պատճառաւ նոքա օրական մի կամ երկու ժամ գալիս են ուսումնարան, մնում են և յետոյ գնում են միմեանց տուն սուրճ խմելու, կամ դերձակի մօտ „նոր-մօդնի“ շորեր կարել տալու, կամ փողոցներում ման գալու և մարդկանց վրա ծիծաղելու: Նոցա ուսումնարանից հեռանալը լինում է մեծամեծ անկարգութիւնների պատճառ: Աշակերտուհիները սկսում են միմեանց ծեծել, վայր գցել, դասարանների մէջ վազվզել և փոշի բարձրացնել, նստարանները տաշել և որոնք որ դասերը չեն պատրաստած՝ տուն փախչել:

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մայրաքաղաքի մէջ բնակվող մի հայ այրի տիկին, որին հանգուցեալ մարդը թողել է մի հարուստ գրադարան, որ մասնագէտները գնահատել էին 10,000 րուբլի գումարի արժողութեամբ, դիմում է մայրաքաղաքի քուրմերից մինին, խնդրելով նրան, որ նա աշխատի այդ գրադարանը ծախել իր մի բարեկամ հարուստ վաշխառուի վրա: Քուրմը խոստանում է: Մի քանի օրից յետոյ քուրմը գալիս է այրի տիկնոջ մօտ, խօսում է սուտից զորըից, յետոյ վեր կենալով եւ գտակը վեր առնելով, անհոգ կերպով ժպիտը երեսին ասում է: «Ա՛խ, մոռացայ պատասխան տալ ձեր հանգուցեալ ամուսնու գրադարանի մասին: Բարեկամս պէտք չունի գրքերի մէջ, մանաւանդ որ ձեր մարդու թողված գրքերն էլ անպէտք գրքեր են, բայց եթէ անպատճառ կամենում էք ծախել, նա կարող է ձեզ 600 րուբլ առաջարկել ձեր գրադարանի համար:» Լաւ շահ է. 600 րուբլ ծախսել եւ վաստակել 9,400 րուբլ:

—

Մեզ հաղորդում են ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԼԻՍԻՑ, որ հին անտառապետը վերջապէս գնաց Ղարաքլիսից. Նրան յաջորդեց մի ուրիշը, որի գործունէութեան մասին մեր թղթակիցը խոստանում է գրել մեզ իր ժամանակին:

—

ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԼԻՍԻՑ մեզ գրում են: «Ժողովրդի ցանկութեամբ նորերումս ընտրվեցաւ Ղարաքլիսի տանուտէր պ. Կ. Նալբանդեանց, որ մինչեւ նոր տարին կը մտնի իր պաշտօնի մէջ: Յոյս ունենք, որ նոր ընտրվածը բարեխղճաբար կը կատարի իր յանձն առած պարտականութիւնը»:

—

Մեզ հաղորդում են ՔՈՒԹԱՅԻՍԻՑ, որ այժմ այդ քաղաքի նոր կառուցված մանաւոր թատրօնում ներկայացումներ է տալիս ռուսաց դերասանական մի խումբ, պ. Լիւրիմով-Դերկաչի առաջնորդութեամբ: Խումբը տալիս է եւ ռուսաց դրամներ եւ օպերետներ: Լսում ենք, որ պ. Լիւրիմով դիտաւորութիւն ունի մի երկու ներկայացումն տալ եւ Թիֆլիսում:

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են: «Այս օրերս հասաւ այստեղ Բրիտանական Աստուածաշնչի ընկերութեան մի գրածախ եւ սկսել է ծախել այստեղ այլ եւ այլ լեզուներով կենդանի լեզուով տպագրված աւետարաններ: Աւետարանը արժէ շատ արժան, այն է 20 կոպէկից սկսած մինչեւ 1 րուբլ: Ռուսերէն եւ Թուրքերէն լեզուով աւետարանը սաստիկ շատ է առնվում, այն ինչ հայերէնը գրեթէ չէ առնվում: Հայերը ասում են, թէեւ դա հայերէն աշխարհաբար լեզուով գրված աւետարան է, թէեւ դա շատ հասկանալի լեզուով է տպագրված, բայց դա քրիստոնէական աւետարանը չէ, այլ հեթանոսների աւետարան է, որ Քրիստոսից առաջ է գրված: Ամենից լաւ ապացոյց որ այդ աւետարանը Քրիստոսի աւետարանը չէ, այն է, որ այդ գրքերը գրաբար լեզուով չեն գրված եւ Էջմիածնում չեն տպված, այլ Լօնդոնում: Այնու ամենայնիւ մի հայ մարդ փորձեց էր առնել այդ տեսակ գրքերից մէկը, բայց յետոյ նրան համոզեցին, որ գոնէ գնա լուսաւորչական քահանայի մօտ եւ օրհնել տայ ու սուրբ ջրով սրսկել տայ այդ գրքոյկը:

—

Պ. Նահապետ Ազատեանց Ղարաքլիսից խնդրում է մեզ տպել հետեւեալը: «Կարդալով «Մշակի» մէջ, որ մի ազուլեցի պարոն Մարտիրոս Ախնազարեանց աջողութեամբ բժշկում է սօլիտեր ասված ճիճուից, գնացի նրան եւ ընդունեցի նրա ուղարկած դեղը յուլիսի 25 ին: Ահա անցաւ երեք ամիս եւ ես կատարելապէս բժշկվեցայ այդ ցաւից, այն ինչ, երբ բժիշկներին էի դիմում, ժամանակաւորապէս միայն ազատվում էի ճիճուից եւ նա երկու ամսից յետոյ նորից երեւում էր: Պարտաւորութիւն եմ համարում հրապարակապէս շնորհակալութիւն յայտնել պ. Ախնազարեանցին:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

—

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետեւեալ տեղեկութիւնները: Մի քանի բացառական հանգամանքների շնորհիւ պրուսական ազգային ժողովի ներկայ տարվայ բացումը աւելի հետաքրքիր է, քան թէ անցեալ տարիներինը: Այնու ամենայնիւ գահական ճառին, որով այս տարի բացվեցաւ պրուսական ազգային ժողովը, գլխամաբ չոր ու ցամաք բովանդակութիւն էր տուած և այդ իրողութիւնը համապատասխան է կառավարութեան շահերին, որովհետև պարլամենտը այնպիսի մի ժամանակ է բացվում, երբ ընդդիմադրական կուսակցութիւնները շատ զբաղված են:

Պրուսական գահական ճառը գործնական բնաւորութիւն ունի: Եթէ ճառի վրա հիմնվելով քննենք պարլամենտական ներկայ տարվայ գործունէութիւնը, այդ գործունէութիւնը նուիրված կը լինի զանազան օրէնսդրական, կուսակցական բնաւորութիւն չունեցող աշխատանքների և այդ աշխատանքները այնպէս պէտք է կատարվեն, որ նրանցից մէկը եթէ հաւանութիւն ստացաւ մի կուսակցութենից, միւսը պէտք է հակառակ կուսակցութեան շահերի համեմատ լինի և առաջինի անբաւականութեան պատճառ: Այսպիսի դեր պէտք է կատարէ պրուսական կառավարութիւնը, որովհետև քաղաքական կուսակցութիւնները ներկայումս այնպիսի մանր խումբերի են բաժանված, որ անկարելի է մի մեծամասնութիւն կազմել, որը կամ ընդդիմադրէ կառավարութեանը, կամ պաշտպանէ նրա առաջարկութիւնները: Կառավարութիւնը ստիպված է իւրաքանչիւր կուսակցութիւնից պաշտպանութիւն խնդրել, առանց զանազանելու, նայելով թէ քննվող գործը աջողացնելու համար որ կուսակցութեան պաշտպանութիւնն է հարկաւոր: Այսպիսի դրութիւնը չափազանց ծանր է և դրա պատճառը ինքը գերմանական կառավարութիւնն է, որ բացարձակ յայտնում է իր հակակրութիւնը դէպի սահմանադրական սկզբունքները:

Պրուսական գահական ճառի երկու կէտերը շատ նշանաւոր են: Առաջինը՝ նրա մէջ ասված է, որ Գերմանիայի կայսերական եկող տարվայ բիւջեթի հաշւեցոյցից Պրուսիային մնում է 14 միլիօն մարկ: Այդ հաշւեցոյցը այն իրողութեան հետեւանքն է, որ անցեալ տարի կայսերութեան մէջ շատ նոր տուրքեր դրվեցին: Այդ 14 միլիօն մարկի օգնութեամբ պրուսական կառավարութիւնը յոյս ունի ոչ թէ միայն հաւասարացնել Պրուսիայի եկամուտների և ծախսերի թիւը, այլ և երկրի ուղղակի հարկերի քանակութիւնը փոքրացնել: Այդ բանին սպասում էր իշխան Բիսմարկ, երբ առաջարկեց ֆինանսական վերանորոգութիւնները: Տնտեսական նոր քաղաքականութիւնը, որին այժմ հետեւում է գերմանական կանցլերը, գահական ճառի նշանաւոր միւս կէտն է: Պրուսական ժողովրդական ներկայացուցիչները հրաւիրվում են օգնել այդ նոր քաղաքականութեանը, թէպէտ այդ նոր քաղաքականութեան հիմունքները, բացի մաքսային տուրքերի վերանորոգութիւններից, միւսները ոչոքին յայտնի չեն:

Այդ բոլորովին նոր ֆինանսական և տնտեսական քաղաքականութիւնը, որ ոչինչ կապ չունի ոչ թէ միայն տնտեսական գիտութեան հետ, այլ և մինչև այժմ յայտնի սկզբունքների հետ, չափազանց հետաքրքիր է Գերմանիայի ժամանակակից կեանքի մէջ: Իշխան Բիսմարկը անպատճառ կերպով սկսեց գրաւվել պետական կառավարութեան այնպիսի մի բաժնով, որ մինչև այժմ նրա համար բոլորովին օտար էր եղել և բացի այդ գործին բոլորովին նոր ուղղութիւն է տալիս: Նրա նախագիծներից շատերը, մանաւանդ սօցիալական և մշակների հարցերին վերաբերեալները ոչոքին յայտնի չեն և ընդհանուրի հետաքրքրութեան առարկայ են դարձել: Ցանկանալով լուծել գերմանական օրակարգ ֆինանսական և տնտեսական խնդիրները, մի և նոյն ժամանակ իշխան Բիսմարկ ձգտում է այժմեան կուսակցութիւնների աւերակների վրա մի զօրեղ և միատեսակ անդամներից բաղկացած կառավարչական կուսակցութիւն կազմել: Այս տեսակէտից գործին նայելով, պրուսական ազգային ժողովի նիստերը այժմ շատ հետաքրքիր կը լինեն:

Պրուսական ժողովի նախկին կուսակցութիւնները բաժանվել են և իւրաքանչիւր կուսակցութիւն մի քանի առանձին, միմեանց թշնամի խումբեր է կազմել: Այդ խումբերն էլ այժմ փորձում են միանալ և մի զօրեղ ընդդիմադրական կուսակցութիւն զառնալ: Ազգային-ազատամիտները յոյս ունեն, որ շատ պահպանողականներ նրանց կողմը կանցնեն: Այժմ Բերլինի մէջ դրա մասին շատ են խօսում և ամենքը այն եզրակացութեան են հասնում, որ իշխան Բիսմարկ կը խանգարի կուսակցութիւնների միութեանը:

Պրուսիայի և Գերմանիայի մէջ չափազանց մեծ է օրական ներքին այն հարցերի թիւը, որոնք վճռի են սպասում: Պրուսական ազգային ժողովի ապագայ նիստերից կերեւայ, թէ ի՛նչպէս կը գործի իշխան Բիսմարկ այդ հարցերը լուծելու ժամանակ: Երդեօք դարձեալ կը սկսի բաժանել իրան հակառակ կուսակցութիւնները, թէ տնտեսական և սօցիալական ամենանշանաւոր խնդիրները լուծելու ժամանակ նա կը կազմի կառավարչական մի ուժեղ կուսակցութիւն:

—

ԹԻՒՐՔԻԱ

—

«Հայոց պատրիարքը և Բարձրագոյն Դուռը» վերնագրով «Լեւէ—Հերալդ» անգլիերէն լրագիրը գրում է:

„Մի քանի օր առաջ մենք հաղորդեցինք որ Հայոց Կ. Պօլսի պատրիարքը դիտաւորութիւն ունի բողոքելու Բարձր. Դրան այն առաջարկութեան դէմ, որով Դուռը պահանջում է նրանից որ „Հայաստան“ անունը այլ ևս չը գործածէ պաշտօնական գրագրութեան մէջ, և որ այլ ևս նա պիտի չը ճանաչվի իբրև ներկայացուցիչ հայոց գանգատների: Մենք հիմա տեղեկութիւն ենք ստացել, որ պատրիարքը իր բողոքագիրը ուղարկել է Դրան: „Հայաստան“ բառի նկատմամբ պատրիարքն ասում է թէ հայերի համար դա մի անկարելի բան է ուրանալ իրանց հայրենիքի այն անունը որը ընդունված է թէ պատմութեան, թէ աշխարհագրութեան կողմանէ. նա յայտնում է միանգամայն թէ անիրաւութիւն կը լինէր զրկել իր ազգին այն իր իրաւունքից իր երկիրը նորա բուն անունովը կոչել, մինչդեռ մի և նոյն իրաւունքը տրուած է երկու մուսուլման ցեղերի՝ Քիւրդիստան և Լազիստան կոչված և այնպէս էլ ընդունված է Բարձր. Դրանից, ըստ որում քիւրդերը և լազերը իսլամներ են: Պատրիարքը յիշեցնում է Դրանը, թէ պատրիարքարանը շատ օգուտ էր բերում նոյն իսկ Դրանը ազգը հաւատարիմ պահելով դէպի սուլթանը և նորան խրատելով որ եղած օրէնքները յարգէ: Նա ուշադրութիւն է հրաւիրում այն իրողութեան վրա, որ վերջին ռուս-թիւրքական պատերազմի ժամանակ նա (գեր. Ներսէս) խրատեց հայերին զէնք չը բարձրացնել Տաճկաստանի դէմ, մտածելով թէ նոքա կարող կը լինեն խաղաղ միջոցներով հասնել իրանց փափաքած բարենորոգութիւններին—և սա մի այնպիսի ծառայութիւն էր, որը սուլթանը շատ գնահատելով նորան հրաւիրեց արքունիքը և իբրև իր երախտագիտութեան նշան տուաւ նորան (պատրիարքին) Օսմանիէ շքանշանի առաջին աստիճանը և խոստացաւ որ հայերի հաւատարմութիւնը պիտի վարձատրվի էական բարւոքումներով Հայաստանում: Պատրիարքը աւելացնում է որ այս խոստմանց հակառակ ոչ մի բան եղած չէ նորանց կատարելու համար և թէ Հայաստանի վիճակը հիմա առաւել ևս վատ է, քան առաջ. և այն նոյն ծառայութիւնը որ պատերազմի ժամանակին այն աստիճան գնահատվում էր, հիմա այնքան մոռացվել է որ Բ. Դուռը մերժում է նորան (պատրիարքին) ճանաչել իբրև գլուխ հայոց ազգի: Պատրիարքը վերջացնում է ասելով Դրան, որ եթէ Կ. Պօլսի պատրիարքը դադարէ հայերի և տաճկաց կառավարութեան մէջ իբրև միջնորդող անձ գործելուց, այն ժամանակ իր ազգակիցները պիտի ստիպվէին իրանց գտնել մի օտար երկրում բնակվող պատրիարքի իրաւասութեան տակ ու մի օտար պետութեան միջնորդութիւնը որոնել. և այն ժամանակ Բ. Դուռը ինքը կը լինի այդ օտար պաշտպանութեան հետեւանաց պատճառ եղած: Այսպիսի բովանդակութիւն ունի այն յանդուգն և հայրենասէր բողոքը: Բ. Դուռը պատասխանեց ետ առնելով «Հայաստան» բառը գործածելու արգելքը, և որ պատրիարքը պիտի շարունակէ իր աւանդական գործողութիւնները: Վսեմափայլ պատրիարքին թոյլատրված է շարունակել իր յարաբերութիւնները Բ. Դրան հետ իբրև հայ ազգի ներկայացուցիչ:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ՕԴԷՍԱ, 29 հոկտեմբերի: Օդեսայի գլխաւոր-նահանգապետի կարգադրութեամբ „Правда“ լրագրի հրատարակութիւնը դադարեցրած է:

ԼՕՆԴՕՆ 29 հոկտեմբերի: Լօնդօնի լօրդ մէրի տուած բանկետի ժամանակ Գլադստօնի ասած ճառը չափազանց խաղաղասէր էր: Ճառը վերջացնելու ժամանակ Գլադստօն յայտնեց, որ իսկոյն ստացված հեռագրի մէջ սուլթանը յոյս է յայտնում, որ Դուլցինիօից ստացված լուրերը շատ բաւականացուցիչ կը լինեն:

ԶԱԳՐԵԲ, 30 հոկտեմբերի: Հոկտեմբերի 28-ին այստեղ պատահած երկրաշարժը երեք միլիօնի վնաս պատճառեց: Այդ գումարից կէս միլիօն վնաս կրել են եկեղեցիները: Այսօր առաւօտ դարձեալ մի քանի հարուածներ եղան:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ